

АНОТАЦІЯ

Стецький Іван. Диригент-особистість: вектори творчої реалізації у професійній діяльності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття творчого ступеня доктора мистецтв за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). – Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, Київ, 2025.

Актуальність. Поняття «творча особистість» по праву можна вважати одним із найдискусійніших у галузі мистецтва. У ньому поєднується термін з галузі знань психології особистості та уявлення про специфіку мистецько-професійного розвитку людини. Проте основні види характерних якостей, які властиві сформованій особистості в сфері музичного мистецтва, а саме диригентської професії, уже давно не є секретом. Прикладами «диригентів-особистостей» є постаті Леонарда Бернстайна, Густава Дудамеля, Володимира Кожухаря, Романа Кофмана, Саймона Реттла, Ділявера Османова, Івана Чередніченка тощо. Усі вони є відомими диригентами-практиками, які завдяки особистісним якостям та професіоналізму сформували власний диригентський стиль. Наявність характерних особистісних якостей є визначальною складовою для опанування диригентського фаху. Той, хто прагне опанувати професію диригента, повинен постійно працювати над удосконаленням як зовнішніх навичок, так і внутрішніх якостей. Саме розвиток цих рис закладає фундамент індивідуального диригентського стилю.

Мета наукового обґрунтування творчого проєкту: встановити взаємозв'язок між фаховістю диригента та набуттям необхідних особистісних якостей; дослідити можливі перешкоди, які можуть виникати у диригента і впливають на якість робочого процесу; проаналізувати специфіку роботи диригента в різних колективах та в різних цільових середовищах; виокремити та розкрити сутність векторів диригентської діяльності, зокрема диригента-інтерпретатора, диригента-педагога, диригента-лектора, диригента-інструменталіста, диригента-композитора та диригента-організатора тощо.

Диригент-інтерпретатор як ключовий вектор диригентської професії розкривається через творчі пошуки, спрямовані на втілення композиторського задуму. Спираючись на образно-метафоричне мислення — з використанням символів і життєвих аналогій — диригент вибудовує комунікацію, що вербально й музично передає внутрішні смисли твору музикантам оркестру, а під час концертного виконання — слухачам.

Диригент-педагог має свою реалізацію в педагогічній діяльності. Диригент-педагог, перш за все, вміє навчити, тобто передати знання іншим. Цією здібністю володіють далеко не всі диригенти, адже вона потребує чималого часу, індивідуального підходу до кожного з учнів та бажання ділитися своїм колосальним досвідом. Це дуже часто жертвна робота, яка потребує вміння не ставити себе на перше місце.

Диригент-лектор (на прикладі Леонарда Бернстайна). Цей вектор реалізації диригентської діяльності полягає в просвітницькій діяльності. На лекціях диригент ділиться та показує одразу на практиці низку прийомів, як працювати в оркестрі та вирішувати ті чи інші проблеми. Диригент-лектор — це, частіше за все, фахівець з досвідом, який має багаж знань для передачі іншим менш досвідченим диригентам.

Диригент-інструменталіст представляє собою доволі рідкісне поєднання виконання сольних творів як музикант-інструменталіст та диригування оркестром. В контексті диригентської професії розглядається як феномен та вимагає детального вивчення.

Диригент-композитор — окремий вектор, що є складовим в історії диригування. Дуже часто талант створювати щось нове приходить і до диригента. Диригент-композитор поєднує ролі художнього творця та виконавця. З одного боку, композитор формулює художню ідею твору, створюючи його структуру, гармонію та тембр, залишаючи всі необхідні вказівки в музичному тексті. З іншого боку, диригент втілює цю ідею в життя, використовуючи мову жестів та знаків для керування ансамблем, відтворюючи композиційний задум з урахуванням специфічних можливостей ансамблю та акустики простору. Таке поєднання дозволяє артисту-співтворцю зрозуміти внутрішні механізми

музичної форми та покращити роботу репетиції: диригування розвиває слух та вміння аналізувати партії виконавців, а досвід композитора сприяє точності інтерпретації та глибокому прочитанню партитури.

Диригент-організатор. Організаторські здібності та навички, лідерські якості, що мають значний вплив на якість під час робочого процесу. Самоорганізація та чітка побудова творчого процесу, безпосередньо, впливають на генерацію нових ідей їхню реалізацію. Диригент виконує роль не тільки виконавця-інтерпретатора, а ще виступає як креативний керівник, що направляє свої творчі зусилля на розвиток колективу, створюючи нові проекти, мистецькі заходи та музичні фестивалі, які направлені на розвиток сучасної музичної молоді. Також, диригент може бути ідейним натхненником композиторів, стимулюючи їх написати нові твори.

Диригент музичного театру. Один із багатofункціональних векторів диригентської діяльності, що направлена на максимально якісну реалізацію виконання вистав солістами-вокалістами, хором, балетом та оркестром. В цьому випадку вся увага диригента направлена на допомогу в цій реалізації та розкриття творчого потенціалу солістів-вокалістів. Організація творчого процесу в музичному театрі є однією з головних складових для продуктивного виконання вистави. Цей вектор є багатозадачним — в цьому і є його основна відмінність від інших видів діяльності диригента.

Специфіка роботи диригента в комерційних проектах «популярної музики» (на прикладі співраці з відомими «поп-зірками»). В цьому пункті буде розглянуто особливості роботи диригента на «естраді». Його роль, специфіка взаємодії з поп-музикантами та які можуть виникнути ситуації під час робочого процесу — це головні напрямлення творчого процесу в цьому векторі діяльності.

Диригент духового оркестру за своїми характеристиками нічим не відрізняється від диригента симфонічного оркестру. Але диригент, з духовим оркестром, використовуючи велику палітру тембрів колективу та фахові навички роботи з таким складом оркестру, може досягти високо-якісного результату. В цьому підрозділі буде розглянуто особливості та специфіку роботи диригента з цим типом оркестру.

Наукова новизна дослідження полягає у наступному:

- здійснено комплексний аналіз постаті диригента у єдності необхідних для його роботи особистісних рис і професійних компетенцій;
- розглянуто вектори його діяльності — семантичні маркери, що репрезентують різні аспекти диригентської практики;
- запропоновано використання в якості термінів складних іменників, які вказують на неподільність власне диригування та інших векторів діяльності у творчій реалізації диригента-особистості (диригент-педагог, диригент-композитор та ін.).
- проаналізовано взаємодію та інтеграцію цих векторів в межах єдиної професійної ідентичності диригента, що є умовою формування цілісної моделі його творчої, комунікативної та управлінської поведінки.

Опрацьовані питання диригентської майстерності в даному науковому обґрунтуванні можуть стати «практичною методичкою» для майбутніх поколінь диригентів, що навчаються цьому фаху.

Ключові слова: *особистість, стиль, особистісні якості, диригент-інтерпретатор, диригент-педагог, диригент-лектор, диригент-інструменталіст, диригент-композитор, диригент-організатор, диригент музичного театру, диригент комерційних проєктів «популярної музики», диригент духового оркестру.*

SUMMARY

Ivan Stetskyi. Conductor as a personality: vectors of creative realization in professional activity. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Scientific substantiation of the creative art project for the degree of Doctor of Arts in the specialty 025 “Music” (field of study 02 “Culture and arts”). – Ukraine National P. Tchaikovsky Academy of Music, Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine, Kyiv, 2025.

Relevance. The concept of a ‘creative personality’ can rightly be considered one of the most controversial in the field of art. It combines a term from the field of personality psychology with the notion of the specifics of a person’s artistic and

professional development. However, the main types of qualities of a developed personality in the field of musical art, namely the conducting profession, have long been no secret. Examples of ‘conductor personalities’ include Leonard Bernstein, Ivan Cherednichenko, Gustavo Dudamel, Roman Kofman, Volodymyr Kozhukhar, Diliaver Osmanov. All of them are well-known conductors who, due to their personal qualities and professionalism, managed to develop their own conducting style. The presence of distinctive personal qualities is a defining component in mastering the conducting profession. Anyone aspiring to master the art of conducting must continually work on refining both external techniques and internal qualities. It is the cultivation of these traits that lays the foundation for a unique conducting style.

The aim of the scientific substantiation of the creative art project to establish the relationship between the professionalism of the conductor and the acquisition of the necessary personal qualities; to investigate possible obstacles that may arise for a conductor and affect the quality of the productive work process; to analyse the specifics of a conductor's work in different ensembles and in various target environments; to identify and reveal the essence of the vectors of conducting activity, in particular the conductor-interpreter, conductor-teacher, conductor-lecturer, conductor-instrumentalist, conductor-composer and conductor-organiser.

The conductor-interpreter, as a key vector of the conducting profession, is revealed through creative exploration aimed at realizing the composer’s intent. Drawing on figurative and metaphorical thinking — with the use of symbols and life analogies — the conductor constructs a communicative framework that conveys the inner meanings of the work both verbally and musically to the orchestra’s musicians, and during performance, to the audience.

The conductor-teacher finds his fulfilment in teaching. A conductor-teacher, first and foremost, knows how to teach, that is, to pass on knowledge to others. Not all conductors possess this ability as it requires a lot of time, an individual approach to each student, and a desire to share their vast experience. This is often a sacrificial job that requires the ability to put oneself second.

Conductor-lecturer (as illustrated by Leonard Bernstein). This vector of conducting activity consists of educational activities. During lectures, the conductor

shares and demonstrates a range of techniques for working in an orchestra and resolving various issues. A conductor-lecturer is most often an experienced professional who has a wealth of knowledge to pass on to other less experienced conductors.

A conductor-instrumentalist is a rather rare combination of performing solo pieces as an instrumentalist and conducting an orchestra. In the context of the conducting profession, this is considered a phenomenon and requires detailed study.

Conductor-composer is a separate vector that is an integral part of the history of conducting. Frequently the talent to create something new also appears in conductors. The conductor-composer combines the roles of artistic creator and performer. On the one hand, the composer formulates the artistic idea of the work, creating its structure, harmony and timbre, leaving all the necessary instructions in the musical text. On the other hand, the conductor brings this idea to life using the language of gestures and signs to control the ensemble reproducing the compositional idea, taking into account the specific capabilities of the ensemble and the acoustics of the space. This combination allows the co-creator to understand the internal mechanisms of musical form and improve the rehearsal process. Conducting trains the ear and the ability to analyse the parts of the performers while the composer's experience contributes to the accuracy of interpretation and a deep reading of the score.

Conductor-organisier. Organisational abilities and skills, leadership qualities that have a significant impact on quality during the work process. Self-organisation and a clear structure of the creative process directly influence the generation of new ideas and their implementation. The conductor not only acts as a performer-interpreter but also as a creative leader who directs his creative efforts towards the development of the ensemble, creating new projects, artistic events and music festivals aimed at developing contemporary musical youth. In addition, the conductor can be an ideological inspiration for composers encouraging them to write new works.

Conductor of musical theatre. One of the multifunctional vectors of conducting activity aimed at the highest quality performance of soloists, choir, ballet and orchestra. In this case, the conductor's entire attention is focused on assisting in the performance and revealing the creative potential of the soloists. The organisation of the creative

process in musical theatre is one of the main components for a successful performance. This vector is multifunctional which distinguishes it from other types of conducting activities.

The specifics of a conductor's work in commercial 'popular music' projects (using the example of collaboration with famous 'pop stars'). This section will consider the specifics of a conductor's work on the 'stage'. His role, the specifics of interaction with pop musicians, and situations that may arise during the work process are the main directions of the creative process in this vector of activity.

A wind orchestra conductor is no different from a symphony orchestra conductor in terms of his characteristics. However, a conductor working with a wind orchestra can achieve high-quality results by using the ensemble's wide range of timbres and professional skills in working with this type of orchestra. This section will examine the characteristics and specifics of a conductor's work with this type of orchestra.

Scientific Novelty of the Research:

- A comprehensive analysis of the conductor's persona has been carried out, emphasizing the unity of personal traits and professional competencies essential for their work.
- The vectors of the conductor's activity have been examined—semantic markers that represent various aspects of conducting practice.
- The use of compound nouns as terminological units has been proposed to reflect the inseparability of conducting itself and other activity vectors in the creative realization of the conductor as a personality (e.g., conductor-pedagogue, conductor-composer, etc.).
- The interaction and integration of these vectors within a unified professional identity of the conductor have been analyzed, which serves as a prerequisite for shaping a holistic model of their creative, communicative, and managerial behavior.

The issues of conducting mastery addressed in this scholarly rationale may serve as a "practical guidebook" for future generations of conductors undergoing professional training.

Keywords: personality, style, personal qualities, conductor-interpreter, conductor-teacher, conductor-lecturer, conductor-instrumentalist, conductor-

composer, conductor-organiser, musical theatre conductor, conductor of commercial pop music productions, wind orchestra conductor.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ РОБОТИ

1. Стецький І. І. Постать Володимира Кожухаря як приклад диригента-особистості. Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Випуск №80, Том 2, 2024. С. 105 – 109. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/80-2-14>
2. Стецький І. І. Диригент-педагог: на прикладі творчої діяльності маестро Ділявера Османова. Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Випуск №85. Т. 3. 2025. С. 56 – 63. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/85-3-7>

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту обговорено на засіданнях кафедри оперно-симфонічного диригування. Матеріали дослідження викладено в доповідях на міжнародній науковій та науково-практичній конференціях, і регіональній науково-практичній конференції. Презентовано творчий мистецький проєкт на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва «Диригент-особистість: вектори творчої реалізації у професійній діяльності», програма: Феррер Ферран — Симфонія № 2 «Страсті Христові». У виконанні Національного академічного духового оркестру України в Патріаршому Соборі Воскресіння Христового, м. Київ (13 квітня 2025 року):

1. Стецький І. Постать Володимира Кожухаря як приклад диригента-особистості / VII Міжнародна науково-практична конференція «Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях», Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського (2-4 листопада 2023 року), Київ, 2023.
2. Стецький І. Творча діяльність диригента-лектора (на прикладі Леонарда Бернстайна) / XIII Міжнародна наукова конференція «Ювілейні та пам'ятні дати 2023 року», Національна музична академія України ім. П. І.

Чайковського, Кафедра історії світової музики (20-21 листопада 2023 року), Київ, 2023.

3. Стецький І. Постать Миколи Малька як диригента-педагога в контексті розвитку української школи оперно-симфонічного диригування / Науково-практична конференція «Національна музична інтонація: від історичних витоків до сучасності», Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського, Кафедри теорії та історії музичного виконавства (19-20 квітня 2024 року), Київ, 2024.

4. Стецький І. 45 років Національному академічному духовому оркестру України / XIV Міжнародна наукова конференція пам'яті Марини Романівни Черкашиної-Губаренко «Ювілейні та пам'ятні дати 2024 року», Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського, Кафедра історії світової музики (28-29 листопада 2024 року), Київ, 2024.